EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 3. 6. 2025
COM(2025) 266 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o *ex post* hodnotení programu Práva, rovnosť a občianstvo (REC) (druhá časť), *ex post* hodnotení programu Európa pre občanov (EfC) a priebežnom hodnotení programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty (CERV)

{SWD(2025) 133 final}

1. Úvod

V tejto správe sa uvádzajú zistenia hodnotenia[1], ktoré vykonala Európska komisia, a tvoria ju tri zložky:

1. *ex post* hodnotenie programu Práva, rovnosť a občianstvo[2], v ktorom sa hodnotia dlhodobý vplyv a účinky programu na udržateľnosť na základe výsledkov prvej časti *ex post* hodnotenia[3] dokončeného v roku 2022;

2. *ex post* hodnotenie programu Európa pre občanov[4], v ktorom sa posudzujú dosiahnuté výsledky, ako aj dlhodobý vplyv a udržateľnosť jeho účinkov;

3. priebežné hodnotenie programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty[5], v ktorom sa hodnotia predbežné výsledky programu.

V súlade s usmerneniami pre lepšiu právnu reguláciu[6] sa tieto tri programy v hodnotení posudzujú na základe kritérií efektívnosti, účinnosti, súdržnosti, pridanej hodnoty EÚ a relevantnosti.

Program Práva, rovnosť a občianstvo sa zameriaval[7] na to, aby prispel k ďalšiemu rozvoju priestoru, v ktorom sa podporujú, ochraňujú a účinne uplatňujú rovnosť a práva jednotlivcov, ako sú zakotvené v Zmluve o Európskej únii (ZEÚ), v Zmluve o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), v Charte základných práv Európskej únie a v medzinárodných dohovoroch o ľudských právach, ku ktorým Únia pristúpila. Súbežne sa programom Európa pre občanov podporovali iniciatívy na posilnenie povedomia o nedávnej európskej histórii a zvýšenie občianskej účasti na úrovni EÚ. Od roku 2021 sa programom Občania, rovnosť, práva a hodnoty usiluje o podporu a rozvoj otvorených, demokratických, rovných a inkluzívnych spoločností založených na právach a na právnom štáte. Toto úsilie zahŕňa dynamickú a silnú občiansku spoločnosť, ktorá podporuje demokratickú, občiansku a spoločenskú účasť a rozvíja bohatú rozmanitosť európskej spoločnosti na základe našich spoločných hodnôt, našej spoločnej histórie a pamäte.

Hodnotenie je založené na dôkazoch získaných prostredníctvom podkladovej štúdie, ktorú vypracovali externí odborníci[8]. Zohľadňuje sa v ňom predchádzajúce posúdenie vplyvu[9] s cieľom analyzovať možný návrh európskeho programu pre kultúru, práva a hodnoty a berie sa na vedomie priebežné hodnotenie programu Práva, rovnosť a občianstvo[10], prvá časť *ex post* hodnotenia programu Práva, rovnosť a občianstvo a priebežné hodnotenie programu Európa pre občanov[11]. Priebežné hodnotenie programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty konkrétne vychádza aj zo zistení druhej časti *ex post* hodnotenia programu Práva, rovnosť a občianstvo na roky 2014 – 2020, ako aj z *ex post* hodnotenia programu Európa pre občanov[12].

---

[1] Pozri pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k správe.
[2] Nariadenie (EÚ) č. 1381/2013 zo 17. decembra 2013.
[3] Vzhľadom na to, že v roku 2021 ešte stále prebiehal značný počet projektov, v prvej časti *ex post* hodnotenia programu Práva, rovnosť a občianstvo (COM/2022/118 final) sa poskytol prehľad o rozdelení finančných prostriedkov a posúdili sa predbežné výsledky. V tejto správe sa predstavuje druhá časť *ex post* hodnotenia a predmetom jej pozornosti sú dlhodobé vplyvy a udržateľnosť účinkov programu.
[4] Nariadenie (EÚ) č. 390/2014 zo 14. apríla 2014.
[5] Nariadenie (EÚ) 2021/692 z 28. apríla 2021.
[6] Lepšia právna regulácia:usmernenia a súbor nástrojov.
[7] Nariadenie (EÚ) č. 1381/2013, článok 3.
[8] Boli zistené určité problémy s kvalitou údajov, najmä pokiaľ ide o dostupnosť a analýzu údajov pre program Práva, rovnosť a občianstvo, ktoré sa v čo najväčšej možnej miere zmiernili v záujme formulovania spoľahlivých zistení.
[9] SWD(2018) 290 final.
[10] SWD/2018/358 final.
[11] SWD/2018/086 final.
[12] Zatiaľ čo činnosti v rámci zberu údajov pre *ex post* hodnotenie programov Práva, rovnosť a občianstvo (druhá časť) a Európa pre občanov na jednej strane a priebežné hodnotenie programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty na strane druhej sa vykonávali súbežne, celkové hodnotenie bolo koncipované a naplánované tak, aby zistenia oboch *ex post* hodnotení mohli poslúžiť ako podklady pre analýzu priebežného hodnotenia.

Ex post hodnotenia programov Práva, rovnosť a občianstvo a Európa pre občanov sa týkajú obdobia vykonávania od 1. januára 2014 do 31. decembra 2020 a všetkých činností vo všetkých zúčastnených krajinách[13] počas tohto obdobia. Priebežné hodnotenie programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa týka obdobia vykonávania od 1. januára 2021 do 31. decembra 2023 a všetkých činností vo všetkých zúčastnených krajinách[14] počas tohto obdobia.

Uskutočnili sa konzultácie so širokou škálou zainteresovaných strán vrátane členských štátov EÚ, ktoré sú členmi príslušných programových výborov, žiadateľov a príjemcov programu, expertných skupín, agentúr, kontaktných miest programu, organizácií občianskej spoločnosti a verejnosti. Počas celého konzultačného postupu poskytlo spätnú väzbu celkovo viac ako 1 000 zainteresovaných strán[15].

V tejto správe sú zhrnuté hlavné zistenia hodnotenia. Uvádzajú sa v nej pripomienky a poukazuje sa na oblasti, ktoré by Komisia mohla zlepšiť v súčasnom programovom období a v ďalšom cykle financovania.

2. Hlavné zistenia hodnotenia

Programy Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo účinne dosahujú svoje ciele. Skúsenosti získané z týchto programov, vrátane zjednodušenia postupov v záujme zvýšenia efektívnosti pre Európsku komisiu a príjemcov a zviditeľnenia, sa premietli do zlepšení v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty. Aj vzhľadom na uvedené zlepšenia možno konštatovať, že tento program je na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich cieľov. V hodnotení sa takisto dospelo k záveru, že existuje preukázaná potreba programu, ktorý by sa zaoberal otázkami, na ktoré sa vzťahuje program Občania, rovnosť, práva a hodnoty. Kľúčové zistenia uvedené nižšie sú štruktúrované podľa piatich hodnotiacich kritérií, pričom jednotlivé kritériá sa opisujú pri každom z programov.

2.1. Účinnosť

Program Práva, rovnosť a občianstvo

V rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo sa účinne dosahovali ciele programu. Účinne ním boli oslovené rôzne organizácie vrátane verejných orgánov, organizácií občianskej spoločnosti (OOS) a výskumných subjektov, čím sa zabezpečilo, že z jeho iniciatív mali prospech široké skupiny zainteresovaných strán. Tieto strany sa zameriavali na nediskrimináciu, rodovú rovnosť, ochranu detí a predchádzanie rasizmu a násiliu, pričom nepriamo zahŕňali všetkých jednotlivcov v EÚ vystavených diskriminácii, neznášanlivosti či násiliu. Hoci cieľové skupiny boli rovnomerne rozdelené medzi jednotlivé špecifické ciele, niektoré skupiny sa so špecifickými cieľmi spájali častejšie, čo poukazuje na flexibilný a prispôsobivý prístup v rámci programu umožňujúci účinne reagovať na rôzne potreby a kontexty.

Počet financovaných grantov a zmlúv o verejnom obstarávaní, ako aj podiel rozpočtu vyčleneného na deväť špecifických cieľov poukazujú na to, že program Práva, rovnosť a občianstvo najviac prispel k podpore účinného uplatňovania zásady nediskriminácie

[13] Na programe Práva, rovnosť a občianstvo sa mohli zúčastniť všetky členské štáty EÚ, Island a Srbsko, zatiaľ čo Lichtenštajnsko bolo oprávnené len na niektoré špecifické ciele. Program Európa pre občanov sa okrem všetkých členských štátov EÚ realizoval aj v ďalších šiestich zúčastnených partnerských krajinách: v Albánsku, Bosne a Hercegovine, Čiernej Hore, Kosove, Severnom Macedónsku a Srbsku*.
* Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244(1999) a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.
[14] Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa uplatňuje vo všetkých členských štátoch EÚ. V novembri 2024 patrili medzi zúčastnených partnerov aj tieto krajiny: Albánsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Srbsko a Ukrajina.
[15] V závislosti od identifikovanej skupiny zainteresovaných strán sa na uskutočnenie konzultácií použili špecializované metódy a nástroje: online konzultácie s verejnosťou na základe dotazníka, rozhovory, osobitné skupiny, poradné semináre a cielené prieskumy. Doplnili sa nimi údaje a informácie získané inými metódami, ako sú napríklad sekundárny výskum a prípadové štúdie.

a k predchádzaniu všetkým formám násilia páchaného na deťoch, mladých ľuďoch, ženách a iných ohrozených skupinách, ako aj k boju proti týmto javom, ako sa uvádza v plánoch v rámci ročných pracovných programov. **Väčšina projektov financovaných v rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo** však **prispela k viacerým špecifickým cieľom,** nielen k tomu cieľu, na ktorý boli poskytnuté finančné prostriedky.

V súlade so špecifickými cieľmi je jedným z úspechov programu Práva, rovnosť a občianstvo vysoký počet štrukturálnych koordinačných mechanizmov vytvorených so všetkými zainteresovanými stranami vrátane Rómov v súvislosti s vykonávaním národných stratégií integrácie Rómov[16]. Okrem toho v čase ukončenia programu sa zvýšila miera zamestnanosti žien v EÚ[17], a to zo 62,4 % na 66,2 %, rozdiel v odmeňovaní žien a mužov[18] v EÚ sa znížil na 12,3 % a percento obyvateľov, ktorí považujú domáce násilie páchané na ženách za neprijateľné[19], sa zvýšilo z 84 % na 96 %. To všetko sú pozitívne výsledky. Nie je však možné určiť príčinnú súvislosť, aj vzhľadom na to, že k pokroku, ktorý sa prejavil v príslušných ukazovateľoch, mohlo prispieť viacero faktorov mimo programu Práva, rovnosť a občianstvo. Finančné prostriedky programu Práva, rovnosť a občianstvo prispeli k organizácii cien Access City, Európskeho dňa osôb so zdravotným postihnutím a seminárov na zvyšovanie informovanosti v členských štátoch, ako aj k zavedeniu európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím v členských štátoch.

Program Práva, rovnosť a občianstvo vykazuje dlhodobé výsledky aj po období 2014 – 2020. Vytvorili sa mnohé nástroje a mechanizmy cezhraničnej spolupráce a nadnárodné siete. Vďaka financovaniu z programu Práva, rovnosť a občianstvo mohli zainteresované strany pracovať v rámci celej EÚ a budovať dlhodobé vzťahy na podporu a realizáciu svojich stratégií v dlhodobom horizonte. Okrem toho mali druhy financovaných činností tendenciu prinášať dlhodobejšie účinky (napr. zvýšenie vedomostí a informovanosti v dôsledku odbornej prípravy a osvetových činností). V rokoch 2016 až 2020 sa na vzdelávacích aktivitách zúčastnilo viac ako 2,3 milióna osôb.

V rámci programu bolo nutné vyrovnať sa s vonkajšími faktormi, pričom najväčší vplyv mala pandémia COVID-19. Hoci bolo potrebné upraviť časové harmonogramy a presunúť projektové činnosti na online platformy, nezdá sa, že by pandémia ovplyvnila účinnosť financovaných projektov, a to aj vďaka opatreniam, ktoré prijala Komisia (napríklad flexibilita pri predlžovaní trvania dohôd o grante). Pozitívom je, že pandémia povzbudila príjemcov na lepšie využívanie digitálnych technológií a na online spoluprácu.

Program sa týkal všetkých členských štátov, pričom najviac projektov realizovali organizácie v Taliansku, Belgicku, Grécku a Španielsku. **Zainteresované strany boli celkovo spokojné so spôsobom uverejňovania výziev a šírenia informácií.** Menšie organizácie, ktoré pôsobia na miestnej úrovni, sa však stretli s problémami pri získavaní informácií o možnostiach financovania, čo naznačuje potrebu lepšieho šírenia informácií a podpory.

Program Európa pre občanov

Program Európa pre občanov dosiahol svoje všeobecné a špecifické ciele. Hoci nie je možné potvrdiť príčinnú súvislosť, údaje Eurobarometra naznačujú, že percento občanov EÚ, ktorí sa cítia byť Európanmi[20], sa zvýšilo zo 63 % v roku 2014 na 72 % v roku 2023, čo je

[16] Tento počet sa zvýšil z nuly v roku 2013 na jeden vo všetkých 27 členských štátoch v roku 2023.
[17] Eurostat, „*Employment and activity by sex and age - annual data*“ (Zamestnanosť a aktivita podľa pohlavia a veku – ročné údaje), https://doi.org/10.2908/LFSI_EMP_A.
[18] Eurostat, *„Gender pay gap in unadjusted form by NACE Rev. 2 activity“* (Rozdiel v odmeňovaní žien a mužov v neupravenej forme podľa činností NACE Rev. 2), https://doi.org/10.2908/EARN_GR_GPGR2.
[19] Osobitný prieskum Eurobarometra 449: Rodovo motivované násilie, doi:10.2838/009088.
[20] Ukazovateľ sa používa ako zástupný ukazovateľ príspevku k pochopeniu Únie, jej histórie a rozmanitosti občanmi, k podpore európskeho občianstva a k zlepšeniu podmienok občianskej a demokratickej účasti na úrovni Únie.

oveľa viac ako cieľ programu, ktorý je 59 %. V súlade s ukazovateľmi súvisiacimi s výkonnosťou stanovenými v nariadení č. 390/2014[21] príjemcovia programu odhadli, že do činností v oboch jeho oblastiach činnosti sa priamo zapojilo viac ako 9,3 milióna účastníkov a celkovo sa do programu v celej EÚ zapojilo 388 miliónov ľudí. Tieto čísla sú významné, ale odhad by sa mal robiť opatrne vzhľadom na výhrady týkajúce sa kvality správ o počte účastníkov. Z programu sa takisto podporila realizácia viac ako 2 500 projektov v celej EÚ a 14 707 zúčastnených organizácií v rámci všetkých akcií. Je preto opodstatnené tvrdiť, že program mohol aspoň do určitej miery prispieť k pokroku zaznamenanému v prieskume Eurobarometra o občianstve v priebehu rokov.

Príjemcovia sa domnievali, že ich projekty dosiahli očakávané výsledky. Tretina respondentov verejnej konzultácie uznala, že **program bol úspešný pri zvyšovaní informovanosti o spoločnej histórii a hodnotách EÚ, ako aj účasti na občianskom a demokratickom živote. Existencia samostatných oblastí pamäte a činnosti občianskej spoločnosti bola užitočná** pri poskytovaní odlišných a samostatných príspevkov k dosiahnutiu všeobecných a špecifických cieľov.

V rámci **programu Európa pre občanov sa podporovali projekty, ktoré priniesli výsledky s potenciálom dlhodobého vplyvu**. Medzi faktory úspechu, ktoré zvýšili dlhodobý vplyv, bola hodnota programu z hľadiska vytvárania sietí[22], nízka administratívna záťaž, inkluzívnosť a široký tematický záber. Identifikovalo sa viacero príkladov toho, akými spôsobmi činnosti pokračovali aj po skončení projektu alebo mali vplyv presahujúci očakávané projektové výsledky, napríklad rozvoj politických iniciatív na miestnej úrovni s cieľom poskytnúť väčšiu pomoc mimovládnym organizáciám pracujúcim so zraniteľnými skupinami a vytvorenie regionálnych platforiem pre dialóg so zainteresovanými stranami.

Najvýznamnejšie neočakávané vplyvy na program súviseli s pandémiou COVID-19, v dôsledku ktorej projekty čelili oneskoreniam alebo významným problémom pri realizácii. To sa však nutne nemuselo prejaviť na výsledkoch, pretože príjemcovia sa rýchlo prispôsobili a podobne ako v prípade programu Práva, rovnosť a občianstvo boli opatrenia prijaté Komisiou účinné. Priaznivé vedľajšie účinky mala zrýchlená digitalizácia, ktorú si vynútila pandémia, a prejavili sa tým, že niektoré OOS oslovili pomocou virtuálnych nástrojov viac adresátov, ako sa plánovalo.

Granty sa udelili príjemcom vo všetkých členských štátoch. **Program bol viditeľný najmä pre väčšie, dobre prepojené oprávnené organizácie so silným zameraním na hľadanie možností financovania.** Príjemcovia poukázali na spôsoby, ktorými by sa podľa nich mohol program aktívnejšie propagovať, napr. prostredníctvom sociálnych a interaktívnych médií. Napriek tomu program v priebehu rokov úspešne prilákal rastúci počet prvých žiadateľov (v roku 2019 dosiahol najvyšší podiel 66 %), čo naznačuje, že potenciálni žiadatelia o programe vedeli alebo sa o ňom dozvedeli.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

V polovici obdobia **je program Občania, rovnosť, práva a hodnoty na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich cieľov**. Projekty a ich navrhované činnosti a výstupy sú v súlade s druhmi činností, ktoré program predpokladá vo všetkých oblastiach. Okrem toho **už prekročil väčšinu svojich cieľových ukazovateľov**. Na základe zozbieraných dôkazov je pravdepodobné, že výsledky predpokladané v logike intervencie sa dosiahnu, aj keď je ešte príliš skoro na konečný záver.

[21] Nariadenie (EÚ) č. 390/2014 zo 14. apríla 2014, článok 15 a príloha III.
[22] T. j. uľahčovanie medzinárodnej spolupráce v rámci EÚ, vytváranie sietí v osobitných tematických oblastiach a výmena najlepších postupov s podobne zmýšľajúcimi organizáciami.

Na základe dôkazov zhromaždených pre toto hodnotenie **boli ocenené projekty v súlade s prioritami politiky EÚ, riešila sa nimi skutočná potreba v danej oblasti, zakladali sa na dobre zavedených metodikách a silných, vopred vytvorených partnerstvách, mali silný rozmer EÚ a ponúkali pridanú hodnotu EÚ**[23], a **plánovali sa pri nich realistické a udržateľné výsledky**[24]. Všetky konzultované zainteresované strany sa zhodli na tom, že mechanizmami opätovného udeľovania grantov v oblastiach hodnôt Únie a v rámci programu Daphne sa riešia dôležité potreby v sektore občianskej spoločnosti. Zozbierané dôkazy zároveň ukázali, že sa stále nereagovalo na **potrebu zvýšeného financovania EÚ** zameraného na hodnoty, práva a občianstvo. Nedostatok zdrojov vyčlenených na tieto kritické oblasti môže obmedziť schopnosť dosiahnuť ciele programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

Vonkajšie faktory, ako sú napríklad COVID-19, útočná vojna Ruska proti Ukrajine, brexit[25] a špecifické národné kontexty, mali na program celkovo obmedzený vplyv. Hoci pandémia COVID-19 viedla k oneskoreniu realizácie niektorých projektov, nezdá sa, že by to malo vplyv na program Občania, rovnosť, práva a hodnoty ako taký. Okrem toho sa COVID-19 a útočná vojna Ruska proti Ukrajine odrazili v pracovných programoch na roky 2021 – 2022 a 2023 – 2025[26], čím sa zachovala relevantnosť programu.

Zviditeľnenie programu sa opiera najmä o národné kontaktné miesta pre program Občania, rovnosť, práva a hodnoty a o informačné webové semináre. Informácie sa poskytujú aj prostredníctvom niekoľkých ďalších kanálov[27], ktorými sa oslovujú potenciálni žiadatelia v celej EÚ. **Zdá sa, že program je v členských štátoch EÚ pomerne známy, ale najmä vo väčších organizáciách s medzinárodnými sieťami alebo vo veľkých mestách.** Všeobecne sa oceňovalo úsilie národných kontaktných miest o zviditeľnenie programu a zapojenie zainteresovaných strán, z dôkazov však vyplynulo, že existuje priestor na zlepšenie informovanosti o programe Občania, rovnosť, práva a hodnoty, najmä mimo úzkeho rámca jeho vlastných cieľových skupín.

Program **zahŕňa všetky členské štáty EÚ a niekoľko krajín mimo EÚ,** ktoré sa dobrovoľne rozhodli zúčastniť sa na programe. V **rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa zlepšila aj geografická vyváženosť**, pričom podiel projektov vo východnej Európe je vyšší ako v predchádzajúcich programoch[28].

V rámci p**rogramu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa preukazuje dôrazné odhodlanie uplatňovať hľadisko rodovej rovnosti a presadzovať inkluzívnejší a spravodlivejší prístup k programovým činnostiam**. V záujme zabezpečenia účinného vykonávania a na základe postupov, ktoré sa začali už v rámci predchádzajúcich programov, sa rodová rovnosť

[23] Príjemcovia, ktorí sa zapojili do rozhovorov a prieskumov, považovali európsky rozmer programu za hlavnú výhodu a motivačný faktor, ktorý ich viedol k tomu, aby sa uchádzali o prácu vo viacerých členských štátoch EÚ. Niekedy bolo možné pracovať v celej Európe a propagovať a vykonávať stratégie EÚ len vďaka financovaniu z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

[24] Prvý udelený grant sa často stal odrazovým mostíkom pre ďalší rozvoj metodík a prístupov pre nasledujúci (-e) projekt (-y) a pomohol upevniť siete organizácií.

[25] Viacerí respondenti vyjadrili ľútosť nad tým, že Spojené kráľovstvo sa rozhodlo nerokovať o účasti na programe Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

[26] Na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine sa poukazovalo v pracovnom programe programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty na roky 2023 – 2025, najmä vo výzvach na predkladanie návrhov týkajúcich sa európskej pamäti (t. j. tých, ktoré upozorňujú na problém historického skresľovania a revizionizmu), práv detí (t. j. duševného zdravia) a rodovo motivovaného násilia a násilia na deťoch (t. j. podpory obetí vojnových zločinov). Za reakciu na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a na COVID-19 možno považovať aj dôraz na „solidaritu“ v rámci oblasti 3 (angažovanosť a účasť občanov).

[27] Napríklad informačný bulletin GR JUST, ktorý sa začal vydávať v roku 2019, portál pre financovanie EÚ a ponuky, informačné stretnutia k výzvam na predkladanie návrhov atď.

[28] Vzhľadom na tieto zistenia sa nezdá, že by absencia národných kontaktných miest v Belgicku, Bulharsku, Írsku, Maďarsku, na Malte a v Poľsku mala vplyv na geografickú vyváženosť v rokoch 2021 – 2023, ak vezmeme do úvahy prítomnosť iných informačných kanálov, ktoré boli zamerané na potenciálnych žiadateľov.

začlenila do výziev na predkladanie návrhov a metodiky hodnotenia v rámci programu[29][30]. Okrem toho sa každý projekt financovaný prostredníctvom grantov posudzuje a hodnotí na základe prínosu k rodovej rovnosti. Napriek významného úsiliu v oblasti odbornej prípravy a poradenstva však značný počet príjemcov naďalej považoval začlenenie rodového hľadiska za problém. Z porovnania skóre rodovej rovnosti[31] programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty a rovnocenných programov financovania EÚ[32] vyplýva, že program Občania, rovnosť, práva a hodnoty má najväčší podiel finančných prostriedkov určených na projekty, ktoré sú zamerané konkrétne na podporu a pokrok v oblasti rodovej rovnosti, čo je v súlade s cieľmi programu. V **rokoch 2021 – 2023 každé štvrté euro financovania prostredníctvom programu Občania, rovnosť práva a hodnoty z grantov výrazne prispelo k rodovej rovnosti**; okrem toho približne polovicou všetkých grantov sa financovali projekty úzko prepojené s podporou rodovej rovnosti[33].

2.2. Efektívnosť

Program Práva, rovnosť a občianstvo

V nariadení o programe Práva, rovnosť a občianstvo sa na roky 2014 – 2020 stanovil rozpočet vo výške 439 476 000 EUR, pričom ročné sumy sú stanovené v pracovných programoch. Do augusta 2024 bolo na granty a verejné obstarávanie vyčerpaných 91 % viazaných rozpočtových prostriedkov[34]. Napriek pandémii COVID-19 príjemcovia potvrdili, že finančné prostriedky, ktoré im boli pridelené, minuli podľa plánu, hoci pandémia bola stále najčastejšie uvádzaným faktorom, ktorý ovplyvnil výdavky. Na jednej strane sa znížil rozpočet na cestovné a diéty, na druhej strane sa niekedy zvýšili interné náklady na projekty, napr. v dôsledku schválených (beznákladových) predĺžení projektov alebo neplánovaných nákladov spojených s prechodom na online semináre a podcasty.

Väčšina príjemcov bola spokojná s včasnosťou informácií o výzvach, kritériami oprávnenosti, výberovým procesom a spätnou väzbou, ktorú dostali. Zavedenie portálu elektronických grantov v roku 2016 vyvolalo zmiešané reakcie: zatiaľ čo niektorí ocenili jednoduchosť používania, iní sa stretli s technickými problémami. Súčasné hodnotenie potvrdilo výsledky prvej časti *ex post* hodnotenia, podľa ktorých mali malé organizácie, ako sú napríklad organizácie občianskej spoločnosti a miestne organizácie, problémy so zabezpečením požadovanej 20 % úrovne spolufinancovania. Zainteresované strany považovali za zaťažujúce podávanie žiadostí, ako aj podávanie správ[35]. Zainteresované strany navrhli posun smerom k prístupu, ktorý sa bude viac orientovať na výsledky, o ktorom sa medzitým hovorilo v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty s paušálnym financovaním.

[29] Ako súčasť práce Komisie na začlenení rodovej rovnosti do rozpočtu EÚ musia žiadatelia preukázať, ako budú rešpektovať a monitorovať rodovú rovnosť počas realizácie projektu, a experti, ktorí sú zmluvne poverení hodnotením návrhov, sú vyškolení v oblasti sledovania výdavkov súvisiacich s rodovou rovnosťou. Tento prístup prispel k budovaniu kapacít odborníkov a zlepšeniu zberu údajov vrátane údajov rozdelených podľa pohlavia.

[30] Usmernenia o začlenení rodového hľadiska do návrhov sa poskytujú na informačných stretnutiach a v dokumentoch s otázkami a odpoveďami.

[31] Skóre rodovej rovnosti sa prideľuje návrhom projektov ako súčasť práce Komisie na začlenení rodovej rovnosti do rozpočtu EÚ.

[32] Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF), program Kreatívna Európa, Európsky sociálny fond plus (ESF+), Erasmus+, Horizont Európa, program Spravodlivosť, program LIFE.

[33] V rokoch 2021 – 2023 získalo približne 23 % finančných prostriedkov programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty poskytnutých prostredníctvom grantov skóre 2 na základe metodiky uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti prijatej Európskou komisiou, zatiaľ čo 53 % finančných prostriedkov získalo skóre 1. Metodika je založená na štvorbodovom systéme hodnotenia. Skóre 2 označuje intervencie, ktorých hlavným cieľom je zlepšenie rodovej rovnosti. Skóre 1 označuje intervencie, ktoré majú rodovú rovnosť ako dôležitý a zámerný cieľ, ale nie ako hlavný dôvod intervencie. Zdroj údajov: Údaje o plnení rozpočtu Európskej komisie.

[34] Vzhľadom na stále nevyplatené platby niekoľkých grantov, ktoré sa skončili v roku 2024, sa toto percento pravdepodobne ešte zvýši.

[35] Niektoré z prijatých pripomienok sa týkali zbytočného opakovania pri podávaní správ a zmien požiadaviek na podávanie správ počas vykonávacieho obdobia.

Okrem toho sa v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty znížil aj počet ročných výstupov, ktoré príjemcovia považovali za príliš vysoké.

Napriek zdôrazňovanej administratívnej záťaži spojenej s procesom podávania žiadostí a podávania správ **prínosy programu Práva, rovnosť a občianstvo pre príjemcov jednoznačne prevýšili náklady.** Nielenže je záujem naďalej sa uchádzať o financovanie, ale pre mnohých opakujúcich sa žiadateľov **program vyplnil skutočnú medzeru, poskytol nezávislé financovanie a v mnohých prípadoch by žiadne iné financovanie nemohlo pokryť témy a druhy financovaných činností**.

Program Európa pre občanov

V nariadení č. 390/2014 sa stanovil rozpočet programu Európa pre občanov vo výške 185 468 000 EUR. Rozpočet sa počas vykonávacieho obdobia dvakrát zvýšil: v roku 2014 o 2,25 milióna EUR a v roku 2020 o 6,9 milióna EUR. S výnimkou rokov 2014 a 2020 zostali výdavky na program v priebehu rokov stabilné a v súlade s plánmi stanovenými v príslušných pracovných programoch.

Úspešnosť sa výrazne líšila[36], pričom veľký počet kvalitných návrhov nebolo možné financovať. **Prínosy programu Európa pre občanov pre príjemcov prevážili nad nákladmi**, pričom väčšina príjemcov úspešne využila pridelené finančné prostriedky; problémy s čerpaním finančných prostriedkov sa vyskytli z dôvodu mimoriadnych okolností, ktoré vznikli počas pandémie COVID-19. Takmer všetci príjemcovia programu Európa pre občanov, s ktorými sa uskutočnili konzultácie, považovali postup podávania žiadostí za jasný, prístupný, jednoduchý a priamočiary. Je však dôležité poznamenať, že v rámci programu sa využívalo paušálne financovanie už v čase, keď sa nespoliehal na systém elektronických grantov (ako program Práva, rovnosť a občianstvo od roku 2016). Pre niektorých príjemcov programu Európa pre občanov mohol prechod na systém elektronických grantov predstavovať výzvu, čo viedlo k tomu, že sa domnievali, že predchádzajúce postupy boli v porovnaní s novými postupmi jednoduchšie.

Zjednodušenia, ktoré sa uskutočnili v priebehu nasledujúcich období programu, zlepšili dostupnosť pre OOS všetkých druhov a veľkostí. Úspešným prvkom programu bolo používanie paušálnych súm a jednotkových nákladov.

Hoci to bolo pre niektoré menšie alebo miestne OOS náročné, požiadavka spolufinancovania bola prijatá ako nevyhnutná a podporujúca získavanie ďalších finančných prostriedkov. Väčšina príjemcov sa pri získavaní dodatočných finančných prostriedkov nestretla so žiadnymi osobitnými ťažkosťami. Prístup menších organizácií k programu ešte viac uľahčilo zvýšenie zálohových platieb zo 40 % na 50 % v roku 2019 a na 60 % v roku 2020

Financovanie z programu prinieslo hodnotné výsledky, ktoré prispeli k jeho cieľom a širším politickým cieľom a prioritám EÚ. V hodnotení sa však zistilo niekoľko prípadov, v ktorých sa mohla ešte viac znížiť administratívna záťaž, napr. prostredníctvom väčšieho počtu usmernení.

Komunikácia medzi Komisiou a príjemcami bola otvorená a jasná. Výberový proces sa vo všeobecnosti považoval za spravodlivý a transparentný a konštatovalo sa, že Komisia poskytla primeranú spätnú väzbu o výsledkoch. **Vo všeobecnosti sa požiadavky na podávanie správ považovali za jasné, priamočiare a jednoduché,** hoci menej skúsené prijímajúce organizácie by ocenili rozsiahlejšie usmernenia a školenia o požiadavkách na podávanie správ

[36] Od 6 % v prípade projektov občianskej spoločnosti až po 30 % v prípade návrhov v prvej fáze partnerstva miest.

a formulároch. Zmysluplné príspevky poskytla skupina pre občiansky dialóg, ktorá je špecifickou súčasťou programu Európa pre občanov.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

Analýzou kritéria efektívnosti sa potvrdilo, že **doterajšie prínosy programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty prevyšujú náklady, ktoré** znášajú príjemcovia v dôsledku svojej účasti.

Hlavné prínosy financovania sa týkali priamo projektu (t. j. **možnosti realizovať požadovaný prístup**), ale aj **zvýšeného vytvárania sietí a spolupráce s partnermi v iných krajinách** a **väčšieho zviditeľnenia a uznania organizácie,** pretože získala finančné prostriedky EÚ. Za dôležité prínosy financovania sa považovali aj možnosť **otestovať inovatívne prístupy k riešeniu spoločenských výziev**, zapojenie nových druhov zainteresovaných strán a prínos pre ich cieľové skupiny prostredníctvom väčšieho rozvoja kapacít. Kríza životných nákladov však znamenala, že prínosy financovania sa výrazne znížili, pričom mnohí príjemcovia mali problém udržať plánované rozpočty projektov a v niektorých prípadoch museli upraviť rozsah plánovaných činností.

Hlavnými účinkami nových vykonávacích prvkov[37], ktoré Komisia zaviedla v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty, bolo zlepšenie predvídateľnosti, zníženie byrokracie, posilnenie monitorovania programu[38] a **zapojenie väčšieho počtu miestnych a menších organizácií** prostredníctvom mechanizmov opätovného poskytovania grantov[39]. Jednu výnimku v tomto celkovom zjednodušení a znížení byrokracie predstavujú jednotkové náklady. Zdá sa, že ich zavedením na organizačnej úrovni Komisie sa zvýšila zložitosť, najmä preto, že neodrážajú skutočné náklady na činnosti a vedú k náročným obmedzeniam týkajúcim sa cestovných nákladov.

Postup podávania žiadostí je včasný a **informácie o výzvach sa k žiadateľom dostanú vtedy, keď ich potrebujú**. Z hľadiska príjemcov projektov **boli hlavné náklady programu spojené s časom zamestnancov a zdrojmi potrebnými na investovanie do postupu podávania žiadostí**, pričom existovali veľké rozdiely medzi menšími organizáciami, ktoré tieto náklady vnímali ako oveľa vyššie, a väčšími organizáciami s profesionalizovanými tímami predkladajúcimi žiadosti, pre ktoré tieto náklady zrejme nepredstavovali taký problém. **Administratívna záťaž bola identifikovaná ako riziko pre veľmi malé projekty** (ako sú napríklad partnerstvá miest), a to aj v dôsledku náročnosti používania systému elektronických grantov, čo môže žiadateľov odradiť od podania žiadosti, ak je úsilie potrebné na podanie žiadosti vyššie ako relatívne obmedzená očakávaná suma grantu.

Hoci spokojnosť so spätnou väzbou, ktorú Komisia dostala k žiadostiam, bola vysoká, zdá sa, že existuje priestor na zlepšenie jednotnosti úrovne poskytovaných podrobných informácií a na bližšie objasnenie toho, čo Komisia od žiadostí očakáva[40].

Pokiaľ ide o prístup k podávaniu správ, v **porovnaní s programom Práva, rovnosť a občianstvo sa dosiahli výrazné zlepšenia v zrozumiteľnosti požiadaviek na podávanie správ**. Napríklad zníženie požiadaviek na podávanie správ umožnilo, aby sa projekty viac orientovali na výsledky.

[37] Viacročné pracovné programy, jednorazové sumy, mechanizmus opätovného poskytovania grantov, rámec monitorovania výkonnosti programu.

[38] Je zavedený rámec monitorovania výkonnosti programu a existujú špecializované nástroje na zber údajov o výstupoch a výsledkoch.

[39] Všetky zainteresované strany, s ktorými sa uskutočnili konzultácie v rámci hodnotenia, potvrdili, že zavedenie opätovného poskytovania grantov tretím stranám (t. j. finančnej podpory tretím stranám) pomohlo zlepšiť dostupnosť financovania EÚ pre malé a miestne organizácie prostredníctvom zjednodušených postupov podávania žiadostí, ktoré uľahčili „sprostredkovatelia".

[40] Žiadatelia napríklad navrhli zlepšiť zrozumiteľnosť použitej terminológie a metodiky a uviesť konkrétnejšie príklady a najlepšie postupy, ktorými sa treba riadiť.

Zistené obmedzené neefektívnosti sa týkali požiadaviek na podávanie správ pre príjemcov grantov na prevádzku[41]. **Ako zaťažujúci bol označený aj postup podávania žiadostí o zmeny rozpočtu.** Takisto sa kritizoval zber údajov prostredníctvom prieskumu EÚ o spravodlivosti, právach a hodnotách – jeden z nástrojov monitorovania programu – pre jeho nedostatočnú relevantnosť pre cieľové skupiny, jeho dĺžku a požiadavku zbierať údaje o rovnosti[42].

V hodnotení sa takisto zistilo, že **systém elektronických grantov nie je používateľsky ústretový** a technické problémy sú významným faktorom, ktorý ovplyvňuje účinnosť programu[43].

Napokon, malý počet nástrojov informačných a komunikačných technológií (IKT), na ktoré boli uzavreté zmluvy a ktoré boli poskytnuté, v porovnaní s ostatnými druhmi financovaných činností naznačuje, že existuje priestor na ešte lepšie využitie možností digitalizácie na úrovni projektov.

2.3. Súlad

Program Práva, rovnosť a občianstvo

Hodnotenie potvrdilo zistenia z prvej časti *ex post* hodnotenia, podľa ktorých **ciele a intervencie programu Práva, rovnosť a občianstvo boli v súlade so širšími politikami a prioritami EÚ**. Tento súlad sa zabezpečil povahou programovania programu Práva, rovnosť a občianstvo, pri ktorom sa priority výzvy na predkladanie návrhov riadili špecifickým strategickým vývojom a prioritami Komisie. Z programu sa financovali činnosti zamerané na prevenciu, ochranu a podporu obetí vrátane zvyšovania informovanosti širokej verejnosti, odbornej prípravy odborníkov a budovania kapacít organizácií a štruktúr, ktoré sa zaoberajú týmito otázkami. Posilnilo sa ním postavenie LGBTIQ+ osôb, podporovali obete trestných činov z nenávisti a presadzovali sa ich práva. Financovali sa činnosti na podporu osôb so zdravotným postihnutím a presadzovanie ich práv a na podporu Rómov a presadzovanie ich začlenenia a práv. Z programu sa takisto financovali nielen činnosti zamerané na zlepšenie rovnosti prostredníctvom ekonomickej nezávislosti, zosúladenie pracovného a súkromného života a zníženie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, ale aj aktivity zamerané na ukončenie rodovo motivovaného násilia. Okrem toho sa do koncepcie programu začlenilo uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti a podpora rodovej rovnosti: museli byť integrované a hodnotené vo všetkých financovaných projektoch, čím sa zabezpečilo, že rodová rovnosť bude súčasťou návrhu, realizácie, monitorovania a hodnotenia činností.

Program Práva, rovnosť a občianstvo prispel aj k novým prioritám Komisie[44], ktoré stanovila predsedníčka von der Leyenová na roky 2019 – 2024.

Program Práva, rovnosť a občianstvo dopĺňal iné nástroje financovania EÚ[45]. Súdržnosť bola zabezpečená v rôznych fázach životného cyklu programu: od cieľov stanovených v nariadení, cez realizáciu (ročné pracovné programy) až po začatie projektu. Približne tretina príjemcov programu Práva, rovnosť a občianstvo, s ktorými sa uskutočnili konzultácie v rámci tohto hodnotenia, uviedla, že získali finančné prostriedky z iných zdrojov[46]. Príjemcovia

[41] Načasovanie správ nebolo vždy v súlade s finančnými rokmi príjemcov, čo viedlo k žiadostiam o predĺženie lehoty. Často to bolo spôsobené tým, že požadované údaje ešte neboli k dispozícii v plánovanom čase vykazovania, pretože záviseli od uzávierky finančného roka príjemcu. Šablóna na podávanie správ bola navrhnutá aj na podávanie správ na základe projektov, čo nemusia považovať za vhodné všetky typy príjemcov.
[42] Prieskum bol upravený v septembri 2024 na základe predchádzajúcej spätnej väzby od príjemcov.
[43] Hoci bol systém nedávno revidovaný, jeho účinnosť nebolo možné v rámci tohto hodnotenia posúdiť.
[44] Ambicióznejšia Únia. Môj plán pre Európu. Politické usmernenia pre budúcu Európsku komisiu 2019 – 2024.
[45] Napríklad: Erasmus+, program Spravodlivosť, Horizont 2020, AMIF, ESF, Kreatívna Európa a Európsky fond regionálneho rozvoja.
[46] Napr. z agentúr OSN alebo Vyšehradského fondu.

neuviedli žiadnu nesúdržnosť alebo prekrývanie s týmito zdrojmi financovania alebo s vnútroštátnymi, regionálnymi alebo miestnymi fondmi.

Program Európa pre občanov

Program Európa pre občanov bol v súlade s politikami a prioritami EÚ. Podobne ako v prípade programu Práva, rovnosť a občianstvo sa v hodnotení zistilo, že program Európa pre občanov bol v súlade s prioritami Komisie na roky 2014 – 2020, ale zároveň preukázal flexibilitu pri prispôsobení sa prioritám novej Komisie na roky 2019 – 2024. Projekty financované v rámci programu sa zaoberali kritickými otázkami, ako sú falošné správy, mediálna gramotnosť a elektronická demokracia. Mnohé sa zaoberali solidaritou a sociálnym začlenením, využívaním digitálnych nástrojov na posilnenie demokratickej angažovanosti a presadzovaním hodnôt EÚ. Celkovo sa všetkými projektmi usilovalo o podporu silnejšej demokratickej účasti. Toto zosúladenie sa ešte viac zdôraznilo zvýšenou digitalizáciou počas pandémie COVID-19. V ročných pracovných programoch sa potenciálnym príjemcom dôsledne odporúčalo aktívne využívať sociálne médiá s cieľom osloviť najmä mladšie generácie, čo sa vyplatilo, ako ukazuje vysoký počet účastníkov programu vo veku do 30 rokov (t. j. takmer polovica odhadovaných priamych účastníkov). Program uľahčil činnosti zdola nahor, ktoré prispeli ku kľúčovým prioritám EÚ.

Z programu sa podporovala európska iniciatíva občanov – jedinečný nadnárodný nástroj, ktorý umožňuje občanom EÚ priamo sa zapojiť do legislatívneho procesu – v súlade s cieľom EÚ posilniť participatívnu demokraciu. **Program dopĺňal iné programy EÚ**[47], pričom sa ním podporovali jedinečné činnosti, ktoré posilnili jeho osobitný prínos k cieľom EÚ. Funkciami programu sa účinne podporovalo vytváranie sietí a vytvárali sa nové príležitosti na synergie. To bolo obzvlášť cenné pre posilnenie cezhraničnej spolupráce, uľahčenie vzdelávacích a kultúrnych výmen prostredníctvom iných programov, ako je Erasmus+, a pre rozvoj bilaterálnych partnerstiev s partnerskými organizáciami. **Zameranie na činnosti týkajúce sa kultúrneho dedičstva a pamäte bolo v súlade s iniciatívami, ako je Európsky rok kultúrneho dedičstva (2018), čím sa zdôraznila úloha programu pri podpore spoločnej európskej identity**.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty jedinečne vyplnil medzeru v rámci politiky a financovania EÚ a riešia sa ním medzery tam, kde iné financovanie nie je k dispozícii, čo potvrdili aj príjemcovia a verejná konzultácia. **Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty ponúka výhody, ktoré nie všetky možno nájsť v iných programoch**, ako napríklad celoeurópske pokrytie, komplexný rozsah tém, možnosť zabezpečiť nezávislé zdroje financovania, osobitné zameranie na hodnoty EÚ, granty značného rozsahu, granty na prevádzku a mechanizmy opätovného udeľovania. Celkovo sa jasne ukazuje, že **program Občania, rovnosť, práva a hodnoty zaberá miesto, ktoré by inak bolo v oblasti financovania hodnôt a práv v rozsiahlej miere prázdne**.

Napriek tomu, keďže je nedostatok finančných prostriedkov značný, príjemcovia – ak môžu – využívajú aj iné zdroje financovania, napríklad Vyšehradský fond. V prípade niektorých špecifických tém sa príjemcovia snažia doplniť financovanie v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty o financovanie z iných programov EÚ, ako sú Erasmus+ a Horizont Európa, alebo o financovanie zo strany vlád a samospráv (na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni).

[47] Napríklad Erasmus+, Kreatívna Európa a Európsky sociálny fond. Synergie medzi týmito programami sa využívali priamo na mieste, najmä prostredníctvom príležitostnej neformálnej spolupráce národných štruktúr, ako sú národné kontaktné miesta programu Európa pre občanov, kancelárie pre kreatívnu Európu a národné agentúry programu Erasmus+.

Pokiaľ ide o vnútornú súdržnosť všetkých štyroch častí programu, nevyskytli sa žiadne osobitné problémy. Zdá sa, že príjemcovia sú spokojní s jednotnou štruktúrou, ktorá nahradila predchádzajúce programy, a rozdelenie tém medzi jednotlivé oblasti nepovažujú za problém. **Nová programová štruktúra programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty**, v ktorej sa spája financovanie EÚ v oblasti hodnôt, práv a občianstva do jedného programu, **sa považovala za nástroj na podporu súdržnosti a synergií medzi rôznymi politickými prioritami** a **zistilo sa, že prispela k celostnejšiemu prístupu k riešeniu spoločenských výziev** a **podpore hodnôt EÚ**.

Vykonávanie programu je v súlade s medzinárodnými záväzkami a cieľmi EÚ vrátane cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja. Vo výzvach sa na medzinárodné záväzky systematicky odkazuje. Výsledky merania výkonnosti rozpočtu EÚ zatiaľ poukazujú len na obmedzené zelené rozpočtovanie horizontálnych zelených priorít, čo je spôsobené aj povahou programu, ale napriek tomu existuje niekoľko projektov s rozmerom týkajúcim sa zmeny klímy.

2.4. Pridaná hodnota EÚ

Program Práva, rovnosť a občianstvo

Dôkazy potvrdili, že **výsledky programu Práva, rovnosť a občianstvo sa mohli dosiahnuť len prostredníctvom opatrení na úrovni EÚ**. **Program prispel k dôslednému a jednotnému uplatňovaniu práva EÚ a k širokej informovanosti verejnosti o právach, ktoré z neho vyplývajú**. Ako už bolo uvedené, jedným z hlavných výsledkov, ktoré príjemcovia uviedli, bolo zvýšenie znalostí a informovanosti.

Program Práva, rovnosť a občianstvo prispel k **rozvoju vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi a zlepšeniu cezhraničnej spolupráce**, čoho jasným príkladom je 157 nadnárodných sietí vytvorených v rokoch 2016 až 2020. V rámci programu sa takisto poskytovala pomoc pri **príprave a šírení najlepších postupov a vytvorení minimálnych noriem, praktických nástrojov a riešení zameraných na cezhraničné alebo celoeurópske výzvy**. Výstupy týchto činností sa využívali aj po skončení projektov.

Vďaka poskytnutiu nezávislého financovania program umožnil riešiť citlivé témy, ktoré by sa na vnútroštátnej úrovni nefinancovali. Takmer všetci príjemcovia, s ktorými sa uskutočnili rozhovory, potvrdili, že **keby sa program neudržal, národné vlády by túto medzeru pravdepodobne nedokázali zaplniť**. Programom sa zvýšila kapacita širokého spektra kľúčových aktérov občianskej spoločnosti a organizácií pre ľudské práva. Viacerí príjemcovia grantov na prevádzku zdôraznili, že financovanie z programu Práva, rovnosť a občianstvo bolo pre ich organizáciu zásadné a že inak by neboli schopní pokračovať v činnosti.

Program Európa pre občanov

Je pravdepodobné, že vplyvy zistené prostredníctvom programu Európa pre občanov by sa nedosiahli bez osobitnej podpory programu na úrovni EÚ. Mnohí príjemcovia by mali problém realizovať projekty v podobnom rozsahu alebo s rovnakým vplyvom.

V programe sa reagovalo najmä na výzvy OOS súvisiace s nedostatkom finančných prostriedkov na oblasti práce, ktoré sú pre európske občianstvo rozhodujúce. **Program mal zásadný význam pre činnosti, ktoré si vyžadovali cezhraničnú spoluprácu a širšiu európsku perspektívu, keďže žiadne podobné vnútroštátne alebo regionálne programy sa nemohli rovnať jeho rozsahu pôsobnosti a dosahu.** Z programu sa financovali činnosti, do ktorých sa zapojili občania a organizácie z viacerých zúčastnených krajín, čím sa posilnil pocit európskej identity a spolupatričnosti. Preto naďalej vypĺňal medzery, ktoré by inak zostali

prázdne, a vytvorili sa v rámci neho rovnaké podmienky, ktorými sa umožnil rovnaký prístup k programu pre všetkých okrem niektorých menších organizácií.

Tieto výsledky sa dali vyčísliť prostredníctvom počtu projektov, ktoré sa týkali viacerých krajín, a rozsahu dosiahnutej cezhraničnej spolupráce. Schopnosť programu preklenúť národné rozdiely a podporiť súdržný európsky prístup zohrala rozhodujúcu úlohu pri riešení rôznych výziev, ktorým sa čelilo na vnútroštátnej úrovni. Na úrovni programu zahŕňalo 70 % projektov nadnárodné partnerstvo. Uľahčením cezhraničných partnerstiev a výmeny najlepších postupov program umožnil organizáciám občianskej spoločnosti všetkých veľkostí, aby sa zapojili do inkluzívnejších a účinnejších činností. Táto podpora mala zásadný význam pri zvyšovaní kapacity organizácií na pôsobenie vo väčšom rozsahu alebo nad rámec svojho bežného mandátu. Hoci väčšina príjemcov nepovažovala financovanie z programu Európa pre občanov vždy za rozhodujúce, napriek tomu im pomohlo dosiahnuť viac, než by dokázali bez neho. Program umožnil organizáciám realizovať špecifické projekty a osloviť širšie publikum, najmä v oblastiach, kde boli možnosti financovania na národnej alebo regionálnej úrovni obmedzené. V niektorých prípadoch bolo financovanie nevyhnutné na prežitie organizácií pôsobiacich v náročných podmienkach financovania.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

Vzhľadom na to, že v mnohých členských štátoch EÚ chýbajú verejné prostriedky v tematických oblastiach, na ktoré sa vzťahuje program Občania, rovnosť, práva a hodnoty, **financovanie z tohto programu naďalej významne prispieva k práci občianskej spoločnosti v týchto oblastiach**. Program prináša pridanú hodnotu nad rámec hodnoty, ktorú vytvárajú členské štáty konajúce samostatne.

Väčšina oslovených zainteresovaných strán sa domnieva, že verejné financovanie nadnárodných projektov zameraných na riešenie práv a spoločenských výziev v členských štátoch je minimálne až žiadne. Mnohé OOS takisto čelili problémom pri získavaní vnútroštátnych finančných prostriedkov v oblasti rovnosti a nediskriminácie a boja proti násiliu páchanému na ženách. V tejto súvislosti **bola možnosť získať priame financovanie od Komisie podčiarknutá ako hlavný prínos k spravodlivosti a nezávislosti**.

Zozbierané dôkazy naznačujú, že keby program Občania, rovnosť, práva a hodnoty neexistoval, pravdepodobne by sa prejavil negatívny účinok, ktorý by mohol ovplyvniť už aj tak sa zmenšujúci občiansky priestor v celej EÚ a výrazne by sa spomalil pokrok smerom k rodovej rovnosti a celkovej rovnosti. Spätná väzba od zainteresovaných strán takisto potvrdila, že zastavenie financovania z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty by prispelo k ďalšiemu poklesu pocitu európskeho občianstva a identity, zvýšeniu počtu prekážok pre osoby so zdravotným postihnutím, nárastu násilia páchaného na deťoch, nárastu extrémizmu a radikalizmu a ďalšiemu rozdeľovaniu.

2.5. Relevantnosť

Program Práva, rovnosť a občianstvo

Program Práva, rovnosť a občianstvo si udržal relevantnosť vďaka tomu, že účinne reagoval na existujúce aj nové potreby v rámci EÚ vrátane pretrvávajúcich spoločenských výziev, ako je diskriminácia LGBTIQ+ osôb, Rómov, osôb so zdravotným postihnutím a starších osôb. V centre programu boli aj otázky, ako sú trestné činy z nenávisti, nenávistné prejavy a násilie páchané na ženách a deťoch, ku ktorým dochádzalo v špecifických súvislostiach, ako je online prostredie a pandémia COVID-19.

Tempo pokroku[48] v oblasti dosiahnutia úplnej rovnosti a základných práv v celej EÚ zdôrazňuje pretrvávajúci význam cieľov programu, zatiaľ čo vysoká miera žiadostí v rámci rôznych špecifických cieľov potvrdila veľký dopyt po podpore. Flexibilným programovaním sa zabezpečilo, že program Práva, rovnosť a občianstvo dokázal reagovať na dynamické spoločensko-politické prostredie v EÚ a udržal si význam z hľadiska meniacich sa potrieb zainteresovaných strán a občanov.

Pandémia COVID-19 si vyžadovala, aby program preukázal flexibilitu, pokiaľ ide o postupy, časové harmonogramy a činnosti. Príjemcovia veľmi pozitívne hodnotili spôsob, akým sa riešili súvisiace problémy, a skutočnosť, že sa zabezpečilo pokračovanie projektu. Príjemcovia sa domnievali, že v rámci programu sa reaguje aj na politické faktory a v menšej miere na hospodárske faktory. Pokiaľ ide o výzvy, za významné problémy sa označili inflácia a obmedzenia kritérií oprávnenosti, najmä pokiaľ ide o krajiny mimo EÚ.

V **programe Práva, rovnosť a občianstvo sa pozornosť účinne zamerala na marginalizované a zraniteľné skupiny**, ako sú obete násilia, etnické menšiny a deti, v súlade s kritickými výzvami, ktorým čelí spoločnosť EÚ. **Program preukázal značný význam pre svojich príjemcov, keďže financovanie zodpovedalo ich strategickým cieľom, čím sa predišlo potrebe neprimeraných úprav ich činností.** Zameranie na budovanie kapacít, výmenu poznatkov a štrukturálnu podporu sa účinne reagovalo na požiadavky príjemcov[49]. Program takisto pomohol rastu a konsolidácii sietí, čo bolo rozhodujúce pre rozšírenie vplyvu činností a podporu medzinárodnej spolupráce.

Niektorí príjemcovia navrhli tieto oblasti na zlepšenie: venovať väčšiu pozornosť prierezovému charakteru pri riešení rodových otázok a otázok sociálneho začlenenia; väčší dôraz na nové otázky, ako sú dezinformácie, duševné zdravie a raný vývoj detí, a začlenenie krajín mimo EÚ v záujme lepšej medzinárodnej spolupráce.

Program Európa pre občanov

Relevantnými cieľmi zostávajú zosúladenie so širšími politickými cieľmi a prioritami EÚ a podpora pocitu európskej identity, ktoré sa dosiahli v rámci programu Európa pre občanov. Podporou európskej iniciatívy občanov prostredníctvom programu sa posilnil demokratický život a umožnilo sa občanom, aby ovplyvňovali politiky EÚ. Úsilie Komisie o zvýšenie informovanosti a zlepšenie dostupnosti európskej iniciatívy občanov ukázalo praktický prístup k posilneniu postavenia občanov. V rámci programu sa tiež prostredníctvom iniciatív na miestnej úrovni podporovala občianska účasť, posilňoval sa pocit spolupatričnosti a vzájomného porozumenia medzi Európanmi a poskytovali sa platformy pre zmysluplný dialóg a činnosť v spoločných otázkach. Činnosťami v rámci partnerstiev miest sa podporovali cezhraničné interakcie a kultúrne výmeny, posilňovala sa európska identita a prebiehajúci dialóg o integrácii a spoločných hodnotách, zatiaľ čo projekty zamerané na európsku pamäť prispievali k spoločnému chápaniu európskej histórie.

Program Európa pre občanov bol relevantný pre konečných príjemcov a väčšinou sa zameriaval na potreby a cieľové skupiny v tematických oblastiach, ktoré sú aktuálne aj v súčasnosti. Štruktúrou programu sa podporovala široká škála iniciatív v súlade s potrebami

[48] Napríklad v osobitnom prieskume Eurobarometra 535 sa zistilo, že diskriminácia je naďalej rozšírená, pričom s týmto tvrdením súhlasilo 42 % respondentov, pokiaľ ide o diskrimináciu na základe náboženského vyznania alebo viery, 45 %, pokiaľ ide o diskrimináciu na základe veku, 49 %, pokiaľ ide o diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia, a 54 %, pokiaľ ide o diskrimináciu na základe sexuálnej orientácie. Pozri: https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972. V tejto súvislosti treba poznamenať, že právne predpisy EÚ sa na uvedené dôvody vzťahujú len v určitých oblastiach života.

[49] Mnohí príjemcovia grantov na prevádzku napríklad uviedli, že úsilie o budovanie kapacít podporilo ich organizačný rozvoj a dlhodobú udržateľnosť. Mnohí príjemcovia takisto zdôraznili, že financovanie im umožnilo realizovať projekty, ktoré by inak neboli schopní uskutočniť. Často poslúžilo ako základ pre ďalší rozvoj projektov a metodický pokrok.

a prioritami OOS, čo im umožňovalo flexibilne prispôsobovať projekty konkrétnym tematickým oblastiam.

Primárne zameranie príjemcov na zapojenie a angažovanosť občanov zdôraznilo význam programu vzhľadom na jeho zameranie na občanov. Kľúčovým cieľom boli aj OOS, čo odráža záväzok programu podporovať otvorený dialóg a spoluprácu, ktoré sú kľúčové pre dosiahnutie politických cieľov EÚ. Úsilie sa zameralo na získanie podpory subjektov verejného sektora, čím sa zvýšila relevantnosť programu prostredníctvom podpory účinného dialógu medzi občianskou spoločnosťou a rozhodovacími orgánmi. Zahrnutie zraniteľných skupín takisto svedčilo o snahe programu reagovať na nerovnosti a začleniť hlasy marginalizovaných skupín do demokratického procesu.

Príjemcovia sa zhodli na tom, že priority programu sú dobre zosúladené s najväčšími potrebami členských štátov v oblasti občianskej angažovanosti a pamäte. Značná časť respondentov verejnej konzultácie sa takisto domnievala, že ciele programu sú stále relevantné pre súčasné výzvy a potreby v ich členských štátoch. Pokračovanie projektov financovaných v rámci programu ďalej zdôraznilo jeho význam, keďže značná časť príjemcov získala finančné prostriedky na projekty, ktoré nadväzovali na predchádzajúce iniciatívy a výsledky. To naznačuje, že podpora z programu bola v súlade s minulými potrebami a prioritami, čím sa zabezpečila relevantnosť financovania v priebehu času.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty je vzhľadom na jeho ciele stanovené v nariadení 2021/692[50] naďalej relevantný. Dôkazy zhromaždené pre toto hodnotenie potvrdzujú nedostatky zistené v posúdení vplyvu. EÚ čelí významným výzvam v oblasti rovnosti, práv a demokracie. Napriek pokroku v niektorých oblastiach sa mnohí občania EÚ stále stretávajú s diskrimináciou, násilím a nerovnosťou. Pandémia COVID-19 a útočná vojna Ruska proti Ukrajine tieto problémy ešte viac prehĺbili, najmä pokiaľ ide o zraniteľné skupiny, ako sú deti, osoby so zdravotným postihnutím a ženy. Celkovo tieto výzvy poukazujú na potrebu zvýšeného úsilia o podporu rovnosti, práv a demokracie v EÚ vrátane väčšej podpory občianskej spoločnosti a iniciatív na zvyšovanie informovanosti.

Dôkazy poukazujú na veľmi silné **zosúladenie potrieb cieľových zainteresovaných strán vrátane OOS s akciami financovanými v rámci programu**, ktoré prispieva k schopnosti EÚ reagovať na uvedené výzvy. Nielenže sa tak priamo reaguje na poslanie a stratégie prijímajúcich organizácií, ale umožňuje im to aj osloviť nové cieľové skupiny. Celoeurópsky rozmer sa takisto považoval za odpoveď na ambície a potreby OOS realizovať projekty zahŕňajúce viacero krajín s cieľom posilniť vzdelávanie a vplyv.

Príjemcovia zdôraznili, že financovanie z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty, ako aj financovanie v rámci predchádzajúcich programov, bolo nápomocné pri riešení kľúčových priorít a iniciatív pre rast a udržateľnosť ich organizácií. Finančné prostriedky im umožnili realizovať projekty, ktoré by inak nemohli realizovať, a tieto projekty často vytvorili základ pre ďalšiu projektovú prácu[51].

Tematické zameranie výziev[52] uverejnených v rokoch 2021 až 2023 bolo relevantné pre väčšinu zainteresovaných strán, s ktorými sa konzultovalo v rámci tohto hodnotenia: ide o jednu z hlavných silných stránok programu. Pretrvávajú však niektoré nedostatky, najmä pokiaľ ide o väčšie začlenenie tém súvisiacich so zmenou klímy a energetikou, prierezovosťou,

[50] Nariadenie (EÚ) 2021/692 z 28. apríla 2021, článok 2.
[51] Z hľadiska prístupov a materiálov.
[52] Zahŕňali napríklad témy ako budovanie kapacít a informovanosť o Charte základných práv EÚ; boj proti akejkoľvek forme netolerancie, rasizmu, xenofóbie a diskriminácie; rovnaká účasť a zastúpenie žien a mužov v politickom a hospodárskom rozhodovaní a boj proti rodovým stereotypom; podpora demokratickej účasti prostredníctvom diskusie o budúcnosti Európy a mnohé ďalšie.

poskytovaním služieb, dezinformáciami, vojnovými zločinmi a podporou obetí. Program bol relevantný aj pre svojich konečných príjemcov, pričom najčastejšie identifikovanou skupinou medzi tými, ktorí ho využili, boli „občania“.

Program už preukázal svoju flexibilitu pri prispôsobovaní sa meniacim sa potrebám, a to jednak z hľadiska procesov a postupov reagujúcich na obmedzenia v oblasti verejného zdravia počas pandémie COVID-19, jednak dôsledkov útočnej vojny Ruska proti Ukrajine, ako aj z tematického hľadiska.

Stále existuje priestor na ďalšie využitie príležitostí, ktoré prináša digitalizácia. Prístup programu sa vyvíjal tak, aby zodpovedal tempu digitalizácie, čo je zahrnuté v širokom vymedzení poskytovania finančných prostriedkov. Zdá sa však, že tieto aspekty zatiaľ nevyvolali záujem ani schopnosť reagovať na ponúkané príležitosti, keďže doteraz bol financovaný len malý počet nástrojov IKT.

3. Závery a získané poznatky

3.1. Závery

Programy Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo celkovo **dosiahli svoje ciele a aj program Občania, rovnosť, práva a hodnoty v tomto smere dobre napreduje.** Ciele programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sú naďalej veľmi aktuálne. Zo zistení tohto hodnotenia vyplýva, že nie je dôvod nepokračovať v dosahovaní všeobecných a špecifických cieľov oblastí programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty ani meniť ciele, prístup k oblastiam alebo prerozdelenie tém medzi oblasťami.

Programami Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo sa podporovali projekty, ktoré priniesli výsledky s potenciálom dlhodobého vplyvu[53]. Značný počet príjemcov v oboch programoch tvorili opakovaní príjemcovia grantov na akcie v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty.

V rokoch 2021 až 2023 sa **program Občania, rovnosť, práva a hodnoty dotkol formou** podpory a činností na budovanie kapacít **3 033 OOS** vo všetkých členských štátoch. Celkovo **sa očakáva, že do projektov udelených v rokoch 2021 – 2023 sa zapojí najmenej 44 miliónov obyvateľov. Projekty prispievajú k výsledkom programu udržateľným spôsobom.** Hoci v polovici obdobia je ešte príliš skoro na formulovanie konečných záverov o úspešnosti a vplyve programu, vysoký stupeň konkurencie, vysoká úroveň kontinuity projektov a úzke prepojenie medzi dokumentáciou k výzve a prioritami EÚ naznačujú, že projekty trvalo prispievajú k dosiahnutiu cieľov programu.

Veľmi vysoký pomer kvalitných projektov prispieva k dosahovaniu politických cieľov. V **oblasti rovnosti, práv a rodovej rovnosti a v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách a deťoch** sa však **prejavuje nedostatok finančných prostriedkov, ktorý môže obmedziť schopnosť dosiahnuť ciele týchto oblastí programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty**.

Hoci predchádzajúce programy sa už týkali všetkých členských štátov, **geografická vyváženosť sa v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty zlepšila**, pričom sa zvýšil podiel projektov vo východnej Európe. Najdôležitejšou silnou stránkou programu sú **národné kontaktné miesta a služby, ktoré poskytujú potenciálnym žiadateľom**. Ich oneskorené vymenovanie či dokonca neexistencia v niektorých členských štátoch EÚ však

[53] Napríklad: príležitosť pre mladých ľudí angažovať sa v EÚ, lepšie získavanie finančných prostriedkov a zvýšenie prevádzkovej kapacity zúčastnených organizácií, vytváranie udržateľných výstupov a výsledkov projektov, ktoré sa môžu opätovne použiť a šíriť a prispievanie k výmene poznatkov a zvyšovaniu informovanosti o konkrétnych témach v rámci tematického rozsahu programov.

zatiaľ neviedli k nedostatočnému zastúpeniu príjemcov z daných členských štátov. **Viditeľnosť programu je stále obmedzená**, program je známy najmä medzi väčšími organizáciami so sieťami v celej EÚ.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty významne prispel k podpore rodovej rovnosti, pričom jeho osvedčené postupy možno vyzdvihnúť ako model, ktorý by sa mal nasledovať pri podpore rodovej rovnosti – a rovnosti celkovo – prostredníctvom strategického financovania a iniciatív. Súvisí to s finančnými príspevkami, pričom každé štvrté euro financovania z grantov výrazne prispelo k rodovej rovnosti. Približne polovicou grantov sa financovali projekty úzko súvisiace s podporou rodovej rovnosti. Dôkazy však poukázali na to, že pri riešení rodových otázok a otázok sociálneho začlenenia je potrebné venovať väčšiu pozornosť prierezovosti.

Vonkajšie faktory, ako je napríklad COVID-19, útočná vojna Ruska proti Ukrajine a špecifické vnútroštátne podmienky, mali na program Občania, rovnosť, práva a hodnoty obmedzený vplyv. COVID-19 ovplyvnil projektové činnosti financované z prostriedkov programu Európa pre občanov aj programu Práva, rovnosť a občianstvo; pandémia si síce vyžiadala úpravy, zároveň však povzbudila príjemcov, aby lepšie využívali digitálne technológie a spolupracovali online.

Nové prvky programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty priniesli zvýšenie efektívnosti pre Komisiu a príjemcov tým, že sa nimi zlepšila predvídateľnosť, posilnilo sa monitorovanie a znížila sa administratívna záťaž a záťaž spojená s podávaním správ. Tieto prvky už odrážajú poznatky získané z programov Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo týkajúce sa potreby zjednodušenia a zaviedli sa nimi zmeny, ktoré sa realizujú vo všetkých programoch EÚ. Postup podávania žiadostí a podávania správ v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty je porovnateľný s programom Práva, rovnosť a občianstvo, ale v porovnaní s programom Európa pre občanov je pre menšie organizácie, ako sú mestá a obce, zložitejší (aj z dôvodu zavedenia systému elektronických grantov). V rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa zaviedlo paušálne financovanie s cieľom ďalej znížiť administratívne zaťaženie. Zdá sa však, že zavedenie jednotkových nákladov na korporátnej úrovni Komisie spôsobilo ďalšie komplikácie, ktoré ešte zhoršila skutočnosť, že tieto jednotkové náklady neodrážajú skutočné náklady na činnosti a ukladajú nereálne obmedzenia na cestovné náklady. **Mechanizmy opätovného udeľovania grantov viedli k tomu, že program Občania, rovnosť, práva a hodnoty je inkluzívnejší než program Práva, rovnosť a občianstvo, keďže umožňuje osloviť menšie a miestne organizácie**. Chýbajúci spoľahlivý monitorovací rámec pre program Práva, rovnosť a občianstvo sa v rámci programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty riešil zefektívnením ukazovateľov a zavedením špecializovaných nástrojov na zber údajov.

Hlavné prínosy programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty priamo súvisia s projektom (t. j. možnosť realizovať požadovaný prístup), ale existujú **aj širšie a spoločenské prínosy.** Patrí medzi ne intenzívnejšie vytváranie sietí a spolupráca v rámci EÚ, lepšie zviditeľnenie a uznanie organizácií, ktoré dostávajú finančné prostriedky z programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty, a možnosť vyskúšať inovatívne prístupy k riešeniu spoločenských výziev, rozšíriť cieľové skupiny projektov a zlepšiť kapacity organizácií.

Programy Európa pre občanov, Práva, rovnosť a občianstvo aj Občania, rovnosť, práva a hodnoty sú všetky v súlade so širšími politikami a prioritami EÚ a svojimi cieľmi sa dopĺňajú s inými programami financovania EÚ. Je pravdepodobné, že zistené vplyvy programov Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo by sa nedosiahli bez osobitnej podpory na úrovni EÚ: príjemcovia by mali problém realizovať projekty v podobnom rozsahu alebo s rovnakým vplyvom.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty obsadil miesto v oblasti financovania organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by inak bolo prázdne. Vďaka komplexnému rozsahu tém, celoeurópskemu záberu, špecifickému zameraniu na hodnoty EÚ, významným grantom, grantom na prevádzku a mechanizmom opätovného udeľovania grantov je tento program základným zdrojom financovania pre organizácie presadzujúce hodnoty a práva EÚ. Jednou z kľúčových výhod programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty je jeho schopnosť poskytovať nezávislé zdroje financovania, čo umožňuje organizáciám zachovať si nezávislosť a dosahovať svoje ciele bez neprimeraného vplyvu. Keďže nedostatok finančných prostriedkov je stále značný, príjemcovia využívajú aj iné zdroje financovania, ak sa prelínajú s témami programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty a ak sú možné synergie.

Všetky tri programy plnili úlohy v oblasti financovania, ktoré by členské štáty vo všeobecnosti neboli schopné plniť.

Financovanie z programov Európa pre občanov a Práva, rovnosť a občianstvo bolo kľúčové pre činnosti, ktoré si vyžadovali cezhraničnú spoluprácu a širšiu európsku perspektívu, keďže žiadne podobné vnútroštátne alebo regionálne programy sa nemohli vyrovnať rozsahu pôsobnosti a dosahu týchto programov. Z programu Európa pre občanov sa financovali činnosti, do ktorých sa zapojili občania a organizácie z viacerých zúčastnených krajín, čím sa posilnil pocit európskej identity a spolupatričnosti. Program Práva, rovnosť a občianstvo priniesol nadnárodné výsledky, najmä zvýšenie informovanosti o právach a politikách, na ktoré sa program vzťahuje, a ich pochopenia, vytvorenie alebo posilnenie cezhraničnej spolupráce a partnerstiev a vypracovanie najlepších postupov a nástrojov, ktoré sa využívajú v rôznych členských štátoch.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty, rovnako ako jeho predchodcovia, poskytuje jasnú pridanú hodnotu. Pre mnohé OOS je to jediný možný zdroj financovania v tejto oblasti. **Účinky neexistencie programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty by boli negatívne a pravdepodobne by mali vplyv na už aj tak zmenšujúci sa občiansky priestor v EÚ.** Dotkli by sa aj dodržiavania zásad právneho štátu, základných práv a demokratického dialógu, rodovej rovnosti a práv osôb so zdravotným postihnutím. Pravdepodobne by sa zvýšilo násilie páchané na deťoch, extrémizmus a radikalizmus. Oslabilo by sa európske občianske cítenie. Tieto závery sú podložené dôkazmi zhromaždenými na účely tohto hodnotenia[54].

Jednoznačne je potrebné, aby program Občania, rovnosť, práva a hodnoty pokračoval, pretože výzvy, na riešenie ktorých boli tieto programy vytvorené, pretrvávajú a v niektorých prípadoch sa ešte zhoršili, napr. rastúca polarizácia spoločnosti, nárast populizmu a extrémizmu a ohrozenie hodnôt EÚ. Mnohé z uvedených priepastí sa ešte viac prehĺbili v dôsledku výzev, ktoré predstavovala napríklad pandémia COVID-19 a následný hospodársky pokles. Potreby, na ktoré mali programy Európa pre občanov, Práva, rovnosť a občianstvo a Občania, rovnosť, práva a hodnoty reagovať, **sú preto stále veľmi aktuálne** a zdá sa, že budú **pretrvávať aj** vo zvyšnom období trvania tohto viacročného finančného rámca.

3.2. Získané poznatky

Na základe záverov priebežného hodnotenia by sa v rámci súčasného vykonávania programu Občania, rovnosť, práva a hodnoty mohli riešiť niektoré oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť alebo sledovať.

Program vykazoval v období 2021 – 2023 vynikajúce výsledky, pričom väčšina výsledkov výrazne prekračovala míľniky a ciele. Možno bude potrebné prehodnotiť a revidovať ciele

[54] Zdrojom informácií boli najmä konzultácie so zainteresovanými stranami a odborníkmi a prieskum relevantných trendov v členských štátoch EÚ.

stanovené v rámci monitorovania výkonnosti programu, aby lepšie odrážali skutočnú kapacitu a vplyv programu.

Mechanizmy opätovného udeľovania grantov preukázali svoju účinnosť pri riešení kritických potrieb v rámci sektora občianskej spoločnosti a cieľových skupín programu. Okrem pokračovania tohto programu by bolo vhodné zvážiť jeho potenciálne rozšírenie a posilnenie, aby sa tento sektor ďalej podporoval a dosiahol ešte väčší vplyv.

Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty už oslovil veľký počet ľudí. Je však známy predovšetkým medzi väčšími organizáciami so sieťami po celej EÚ, čo naznačuje, že jeho dosah a uznanie by sa mohli zlepšiť u širšej skupiny adresátov.

Významný úspech programu predstavuje jeho prínos k podpore rodovej rovnosti. Tento úspech by sa mohol vyzdvihnúť ako najlepší postup a predkladať ako nasledovaniahodný vzor pre ostatné programy, ktorý ukazuje účinné spôsoby podpory a presadzovania rodovej rovnosti – i celkovej rovnosti – prostredníctvom strategického financovania a iniciatív.

Napokon, stále existuje priestor na ďalšie využitie príležitostí, ktoré prináša digitalizácia na úrovni činností. Napriek možnostiam, ktoré poskytujú pracovné programy, sa zdá, že tieto prvky zatiaľ nevyvolali záujem alebo schopnosť reagovať na ponúkané príležitosti, pričom v porovnaní s inými druhmi činností sa doteraz financoval len malý počet nástrojov IKT.